

концентрації централізованого та децентралізованого фінансування на завданнях інноваційного розвитку економіки.

Національна стратегія, орієнтована на формування інноваційної моделі розвитку, повинна поєднувати:

- безпосередні заходи національного та регіонального рівнів, здійснювані за прямого бюджетного фінансування, які сприятимуть поліпшенню якісних характеристик вітчизняного науково-технологічного потенціалу, інтенсифікації опановування науковими знаннями та новими технологіями, всебічному розвитку людського капіталу;
- здійснення суб'єктами національної економіки інноваційної діяльності та інвестицій інноваційного спрямування в конкурентному середовищі, збільшення пропозиції інноваційних продуктів, технологій та знань;
- зростання попиту суб'єктів національної економіки та громадян на інноваційні продукти, технології, знання, створення сприятливих умов для впровадження інновацій у виробничу діяльність та побут населення.

Джерела та література

1. Мунтян В. І., Професор Національної академії державного управління при Президентові України. Сайт Інституту стратегічних досліджень. <http://www.niss.gov.ua/>
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. – К.: Техніка, 2006. - с. 153 -154.
3. Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”.
4. Матеріали наукової конференції: VI Всеукраїнська науково-практична конференція аспірантів і студентів. “Проблеми розвитку фінансової системи України і Криму”. Сімферополь, 24-28 березня 2004 р.

Криклій О.А.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНІХ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН В БАНКУ З ФІЛІЯМИ

Постановка проблеми. В умовах існуючої тенденції до збільшення масштабів діяльності банки з розгалуженою мережею філій мають значні конкурентні переваги перед безфілійними банками. Наявність мережі філій дає банкам додатковий інструмент для територіальної експансії в нові регіони, залучення нових клієнтів, удосконалення продуктового ряду та надання нових видів послуг.

В умовах зниження процентної маржі та падіння прибутковості мережа філій банку може сприяти зростанню прибутковості діяльності банку за рахунок економії від масштабу операцій, збільшення асортименту та здійснення спільних проектів. Але всі перелічені переваги банку з філіями реалізуються лише за умов наявності ефективної організації внутрішніх фінансових відносин. На нашу думку, система внутрішніх фінансових відносин у банку з філіями повинна будуватися на основі механізму госпрозрахунку, який забезпечить оптимальний розподіл ресурсів між філіями банку, сприятиме управлінню ризиками, а також стане інструментом аналізу результатів діяльності банку в цілому та його філій, зокрема.

Аналіз останніх публікацій. При вивченні даного питання, в переважній більшості, вітчизняні фахівці [1, 2, 3] досліджують впровадження госпрозрахунку на рівні підприємств, в банках ця проблема залишається мало дослідженою, відсутні комплексні розробки, які б повністю розкрили теоретичні питання та надали практичні рекомендації щодо використання госпрозрахунку в банках з розгалуженою мережею філій. Дослідженню проблем внутрішнього госпрозрахунку в банках присвячені праці російських науковців А.Ашкінадзе та О. Княжеченко [4, 5, 6] та Т. Нованішиної [6], у вітчизняній науковій літературі дана проблема майже не розглядається.

Мета статті. Метою даного дослідження є обґрунтування механізму госпрозрахунку в системі організації внутрішніх фінансових відносин у банку з філіями.

Основний матеріал статті. Госпрозрахунок – багатоаспектне поняття. Це, по-перше, регламентований центральним керівництвом банку спосіб внутрішнього підприємництва структурних підрозділів та філій банку, заснований на відносній оперативно-фінансовій їх самостійності; по-друге, форма контролю центральним офісом банку планових, насамперед, фінансових показників діяльності філій за допомогою зіставлення фактичного фінансового результату з плановими цільовими завданнями; по-третє, спосіб посилення відповідальності та матеріальної зацікавленості керівників та членів колективу філій банку в підвищенні рентабельності їх діяльності.

Внутрішній госпрозрахунок філії, будучи невід'ємною частиною господарського розрахунку банку в цілому, повинен являти собою його подальший розвиток та конкретизацію на основі доведення госпрозрахункових принципів управління до структурних ланок банку – його філій. Як і госпрозрахунок банку в цілому, він покликаний на основі розвитку та підвищення відповідальності структурних підрозділів забезпечити чітке виконання планових завдань, раціональне використання трудових, матеріальних та фінансових ресурсів, підвищення якості роботи і на цій основі сприяти зростанню ефективності роботи банку та досягненню його стратегічних цілей.

Однак внутрішній госпрозрахунок повинен будуватися на інших планових, організаційних та правових засадах, ніж госпрозрахунок банку. Зазначена відмінність обумовлена тим, що внутрішній госпрозрахунок

покликаний регулювати та організувати відносини між структурними підрозділами банку, що виникають в процесі їх діяльності, тоді як госпрозрахунок банку регулює та організує відносини самих банків в процесі їх діяльності на фінансовому ринку.

Принципи, на яких базується впровадження госпрозрахунку, повинні бути єдині для всіх філій банку, разом з тим місце кожної філії в ієрархічній структурі управління, притаманні їй організаційно-технічні та економічні особливості призводять до певних відмінностей в організації господарського розрахунку: виборі планових, розрахункових та оціночних показників, основних та додаткових умов преміювання, порядку нормування трудових та матеріальних витрат; організації обліку результатів діяльності; регулюванні внутрішніх взаємовідносин між філіями та ін. Все це призводить до необхідності врахування цих особливостей в межах єдиної системи внутрішнього господарського розрахунку банку.

Використання принципів господарського розрахунку в управлінні передбачає створення в банку певної системи організації діяльності та управління – механізму внутрішнього господарського розрахунку.

Основними елементами механізму внутрішнього господарського розрахунку повинні бути:

- оперативно-виробнича та майнова самостійність філії, розмежування та визначення функцій, прав та обов'язків госпрозрахункового підрозділу, його керівників та працівників, економічне забезпечення самостійності підрозділу шляхом виділення в його розпорядження ресурсів, необхідних для виконання планових завдань;
- обґрунтоване нормування використання трудових та матеріальних ресурсів;
- планування, що чітко та своєчасно визначає завдання, місце та роль кожної філії у виконанні тактичних та стратегічних планів банку;
- облік та звітність, що точно, достовірно та своєчасно характеризує стан справ, фактичний внесок кожної філії в загальнобанківські результати діяльності;
- регулювання відносин між госпрозрахунковими підрозділами, забезпечення строгого порядку дотримання матеріальної відповідальності за недоліки в роботі, віднесення втрат на результати роботи того госпрозрахункового підрозділу, яке винне в них;
- аналіз діяльності та контроль за результатами роботи кожного госпрозрахункового підрозділу, швидке підведення підсумків та оцінка діяльності філії; доведення результатів до всіх працівників банку;
- матеріальне заохочення за результатами роботи, відповідальність за недоліки.

Ефективність функціонування внутрішнього господарського розрахунку залежить від комплексної реалізації наступних умов:

- розробки механізму господарського розрахунку, що забезпечує в конкретних умовах банку послідовне використання його принципів при мінімальних витратах праці управлінського персоналу;
- дотримання принципу системності його впровадження, що передбачає використання госпрозрахункових відносин в організації діяльності всіх структурних підрозділів банку, пов'язаних між собою постійними фінансовими відносинами;
- забезпечення такої організації нормування, планування, лімітування, обліку та аналізу, яка б відповідала вимогам госпрозрахункового методу управління; свідомої та активної участі в розвитку госпрозрахункових відносин в банку.

В системі госпрозрахунку філії є певні недоліки, які необхідно враховувати та розробляти заходи щодо їх усунення при створенні системи фінансового управління філіями:

- може бути знижена ефективність деяких видів діяльності, що особливо стосується загальних служб банку;
- існує небезпека порушення ефекту синергії великого банку;
- існує небезпека того, що філії не зможуть швидко реагувати на негативні зміни в зовнішньому середовищі;
- може порушитися узгодженість дій філії та центрального офісу банку;
- існує небезпека того, що короткострокові інтереси філії переважатимуть над довгостроковими.

Для того, щоб максимально ефективно використовувати сильні сторони системи госпрозрахунку філії банку, з одного боку, та ефективно протидіяти її недолікам, з іншого, при визначенні ролі філії банку в цій системі, на нашу думку, необхідно враховувати наступні принципи.

- принцип кількісної визначеності цілей діяльності;
- принцип інтегральної відповідальності за результати діяльності;
- принцип “внутрішнього підприємництва”;
- принцип збереження синергії банку;
- принцип регулювання внутрішньобанківських відносин.

Висновки. Побудова системи фінансового управління філіями банку на основі внутрішнього госпрозрахунку при дотриманні принципів, зазначених вище, з нашої точки зору, може стати одним з потужних внутрішніх резервів подолання кризових явищ в сфері прибутковості діяльності мережі філій банку.

Джерела та література

1. Москаленко В.П. Хозрасчет предприятия: опыт организации и повышение роли в условиях рынка.- Сумы: Слобожанщина, 1997.- 64 с.
2. Москаленко В.П. Хозрасчетный механизм предприятия в условиях самофинансирования.- М.: Машиностроение, 1988.- 124 с.

3. Москаленко В.П. Хозрасчет предприятия: опыт организации и повышение роли в условиях рынка.- Сумы: Слобожанщина, 1997.- 64 с.
4. Ашкинадзе. А. Практические аспекты организации внутреннего хозрасчета в коммерческом банке // Вестник АРБ. – 2002. - № 11. – С. 6-15
5. Ашкинадзе А., Княжеченко Е. Организация хозрасчета в коммерческом банке // Аналитический банковский журнал.- 2001. - № 6. - С.7-15
6. Ашкинадзе А. Финансовая структура и внутренний хозрасчет в коммерческом банке // Оперативное управление и стратегический менеджмент в коммерческом банке. – 2001. - № 3. – С. 27-32.
7. Новашина Т.С. Хозрасчет в российском банке: дань моде или закономерность // Оперативное управление и стратегический менеджмент в коммерческом банке.- № 2.- 2003. С. 9-14.

Попов В.Ю.

ФІНАНСОВІ ДЖЕРЕЛА ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. В Україні з 2000р. спостерігаються відносно високі темпи зростання валового внутрішнього продукту, які тісно корелюють з темпами зростання валового нагромадження основного капіталу. Нарощування інвестицій позитивно впливає на макроекономічну динаміку лише за дотримання певних умов, при порушенні яких зростання капіталовкладень спричиняє дисбаланс між попитом і пропозицією, призводить до інфляції та провокує спад ділової активності в наступних періодах.

Інвестиційна складова є найважливішим елементом економічного розвитку, яка забезпечує підґрунтя його сталості, якості та загальну конкурентоспроможність країни. Особливу актуальність це набуло в умовах сьогодення, коли на загальнодержавному рівні вирішуються проблеми фінансування інноваційних проєктів за рахунок державного бюджету, а запланований бюджет на 2007р. має спрямування переважно на національний розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему забезпечення національного розвитку за рахунок активізації інвестиційних процесів досліджують як іноземні фахівці (Н. Калдор, Р.Ф. Кан, Дж. Кейнс, П. Самуельсон, А. Хансен, Р. Харрод, Дж. Хікс), так і вітчизняні науковці (А.Амоша, І. Бланк, А. Гальчинський, І. Лукінов, А. Пересада, М. Чумаченко, А. Яковлев).

Вітчизняними науковцями підраховано, що подолання незадовільного технічного стану та технологічної відсталості більшості основних виробничих фондів потребує величезних інвестицій, обсяг яких для реального сектору економіки оцінюється в 40-60 млрд. грн. [1, с. 55] Але вирішення цієї проблеми потребує, на їх думку, переважно залучення зовнішніх коштів. Поряд з цим треба зазначити, що проблема дослідження та оцінки власних потенційних можливостей для фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності досліджена недостатньо.

Цілі статті. Дослідженню та оцінці потенціалу власних фінансових можливостей підприємств для вирішення інвестиційних проблем присвячена дана стаття.

Виклад основного матеріалу. Об'єктивний висновок про достатність нарощування маси основного капіталу можливо зробити на основі порівняння валового нагромадження зі споживанням основного капіталу та чистими інвестиціями (валовими інвестиціями, зменшеними на суму споживання основного капіталу). Характер економічного розвитку країни в цілому відбиває саме величина чистих інвестицій: якщо вона складає від'ємну величину, то наслідком такої ситуації є зменшення виробництва і виробничого потенціалу; при нульовому значенні виробничий потенціал залишається незмінним і можна констатувати відсутність економічного зростання, і тільки при позитивному значенні чистих інвестицій можливо робити висновок про наявність економічного розвитку (табл. 1).

Як бачимо, валове нагромадження основного капіталу, після від'ємних показників в роки гіперінфляції (1992-1995рр.) набуло позитивних значень тільки з 1996р., в 2000р. валове нагромадження майже дорівнює споживанню основного капіталу, а позитивна динаміка спостерігається лише з 2001р. Наслідком такої інвестиційної політики, коли чисті інвестиції мали від'ємне значення або незначне позитивне, і стало фізичне і моральне старіння основних фондів, скорочення продуктивності виробництва, масового безробіття та конкурентоспроможності національної економіки.

Таким чином, при порівнянні чистих інвестицій зі споживанням основного капіталу не виникає суперечки щодо середнього віку основних фондів, який на 01.01.2004р. склав 21,7 роки.[3] Це стало наслідком недолугої амортизаційної політики та відсутності державного контролю за нарахуванням та використанням амортизаційних коштів.

Надмірна лібералізація у сфері амортизаційної політики, відсутність законодавчо затверджених строків списання обладнання та відповідного контролю цих процесів спровокувала ситуацію, коли несумлінні промисловці та підприємці використовують віртуально нарахований амортизаційний фонд для поширення фінансових маневрів у поточній діяльності, можливість ухилятися від сплати податків та для витоку капіталу з виробничого процесу. На незадовільному стані сучасної амортизаційної політики наголошують також вчені інституту економічного прогнозування. [4, с. 353- 404]

Але фінансовими джерелами інвестування є не тільки амортизаційні кошти підприємств, а і залучені кошти (кошти державного та місцевого бюджетів; власні кошти підприємств та організацій; кошти населення на індивідуальне та житлове будівництво; кредити банків, інвестиційних та інноваційних фондів; кошти іноземних інвесторів).